

da nije uništiv. Kada god iskusi žalost svoje smrti, duša se mora obradovati svome rođenju u punini i nerastavljenosti.“ (str. 76.)

„O ranama drugih čovjek može znati preko svog iskustva patnje i boli. Zato ga se rane drugih tiču, jer one koje nije iskusio su i njegova mogućnost. Kao živi može trpjeti i male i velike rane, bolovati ih i preboljeti. Preko rana koje je iskusi zna boli drugih.“ (str. 76.)

3.2. Pokušaj odgonetanje povijesne pozadine nastanka pjesme

Prvi put pjesma *Hasanaginica* zabilježena je 1774. god., a shodno opisu Imotskoga kao mjesta nastanjenoga muslimanima, autor zaključuje da je mogla nastati prije 1717. god., jer nakon te godine: „kada su ti krajevi potpali pod mletačku vlast, muslimana više tamo nema: njihova prisutnost je uništena ubijanjima, progonima i pokrštanjima.“ (str. 11.)

Otuda se zaključuje da je sâm spjev mnogo više od umjetničkoga djela, on je umjetničko djelo nastalo iz boli muslimana koji su, u to vrijeme u tome kraju, doživljavali izuzetno dramatične i tragične sudbine te je vrlo moguće, kako i autor tvrdi, da je pjesma *Hasanaginica* naprosto prepričani događaj, koji je, kako to već biva sa sličnim djelima, u svome konačnome književnom ruhu doživio neke izmjene. Drugim riječima, matrica, bit, tragičnoga događaja autentičan je, a forma je, moguće, promijenjena, jer je nemoguće u jendoj pjesmi, ma kako god ona genijalna bila, doslovno prepisati nepregledive teške sudbine jednoga naroda na jednoj teritoriji u jednome vremenu.

Tako je vrlo zanimljivo sagledati povijesni lik jednoga od mnogih „Hasan-aga“, ličnost Hasana Šitovića iz Ljubuškoga, koji je sa svojim ocem bio otet a potom i zadržan u zatočeništvu, dok mu je otac pušten da bi mogao pribaviti otkup za njega. Hasan je kasnije zadržan u franjevačkome samostanu u Zaostrogu, gdje je pokršten i preimenovan u Stjepana i Lovru: „te potom postao franjevački redovnik, propovjednik i česti sudionik vojnih pohoda protiv muslimana, njihov progonitelj i krstitelj u prvim decenijama osamnaestog stoljeća.“ (str. 149.)

U tome njegovom izboru usprotivila mu se vlastita mati, koja sve do svoje smrti nij prestala koriti sina. Na završetku jedne od propovijedi kada su ga prisutni blagosiljali riječima: „Blago majci koja te rodila!“ nekadašnji Hasan je rekao: „Kako može biti blago mojoj majci, kad evo sam skoro čuo, da je umrla turkinja, a na moje pozive i molbe nije se nikako htela pokrsti-

ti?!“ I tako: „Hasan (otac Lovro) poziva i krsti svoju nevjestu i njenu kćer; njegova majka to odbija, jer čuva stid kao svoju vezu s Hvaljenim. U ovim se razmatranjima o *Žalostnoj pjesanci* valja prisjećati te priče o hasanu kojeg je njegova majka, kao i druge muslimanske, zasigurno još kao dječaka zvala Hasan-agom. Taj Hasan-aga postaje otac Lovro. Pjesma *Žalostna pjesanca* je iz njegovog vremena i njegovog kraja.“ (str. 150.)

4. Izbor iz sadržaja

Zadržat ćemo se ovom prilikom na autorovome komentaru stiha: „Majka vaša srca arđazskoga“. Hasan-aga se ovim riječima obraća svojoj djeci, iznoseći konačnu osudu i prigovor Hasanaginici. Kako ističe autor, Hasan-aga je iz svoje naravi naprosto „iščupao arđazsko srce“, te je stvarna Hasanaginicina krivnja što nije uradio to isto. Šta ustvari pridjev „arđazsko“ znači?

Shodno Fortisovome zapisu (*serza argiaskoga*), prijevod na talijanski ima oblik: „arrugginito“, odnosno „zahrđalo“. Pored ovoga, ovo, kako kaže autor knjige – „najzagonetnije mjesto u pjesmi“, doživjelo je i prijevode: „kamen“, „orjatsko“ i „argatsko“.

Spomenuti pojam autor djela prepoznaje kao složenicu dvije riječi: imenske osnove „argija“, i pridjevskog nastavka „skog“. Tako bi korijen riječi bio: „h-r-dž“, „h-dž-r“ ili „h-r-g“, a s obzirom na nejasno govorno razlučivanje fonema „dž“ i „đ“ u kraju u kojemu je pjesma nastala, vrlo je lahko objasniti zamjenjivost jednoga drugim glasom. Ovi, opet, korijeni davali bi imena: „Hađera“, „Hađara“, i „Hagara“, ili „Hadžera“, „Hadžara“, i „Hagara“, čiji bi pridjevi glasili: „hađerski“, „hađarski“ i „hagarski“, ili: „hadžerski“, „hadžarski“ i „hagarski“, odnosno: „ađerski“, „ađarski“, i „agarski“, ili „adžerski“, „adžarski“ i „agarski“. Dakle, tretirano „zagonetno mjesto“ imalo bi svoj izvor u imenicama Hadžera, odnosno Hidžra.

„U tome pozivu svojoj djeci kao svojim siroticama kojima njihova majka neće da se smiluje, budući da je „srca hadžerskoga“, izrečena je Hasan-agina presuda: njegova je milost očinska i svećenička i nije joj potrebno svjedočenje maternog vjesnika (*nabiyy 'ummiyy* – op.a.); majka njegove djece bila bi milosna ako bi prihvatila potčinjenost očinskom počelu uz iznevjerenje svoga hadžerskog srca u kojem je Hvaljeni prvak siročadi i milosni vodič Milosnom. Prvak, jer je počelo primanja od Boga, pa tako i nezaobilazan u izbaviteljskom povratku Njemu...“

Hasan-agina obraćanje djeci kao siroticama i optuživanje njihove majke za to što

ih ona kao takve ne vidi na njegov način i što u svome hadžerskom srcu sluša Boga a ne njega, ukazuje na mogućnost ljudskog izbora jedne od dviju Božijih ponuda – ili ključevi riznica ovog svijeta i dugi život u njemu, pa onda raj; ili susret s Gospodom i rajem. Bez razrješenja tog dvojenja dar života i svih ljepota u njemu ostaje u stalnoj opasnosti sunovraćenja u ništost.“ (str. 124.)

5. Preporuka

Imajući u vidu složenost ali i sigurno neizmjerljiv doprinos u istraživanju bosansko-hercegovačke povijesti i njene duhovne tradicije, za očekivati je da će djelo „Tajna Hasanaginice“ biti korisno i preporučeno štivo kako za istraživače naše povijesti i duhovnosti, tako i za studente filozofskih, teoloških i političkih nauka.

6. Ocjena

Djelo Rusmira Mahmutćehajića: „Tajna Hasanaginice“, predstavlja izuzetno vrijedan, originalan i jedinstven sadržaj, velike teorijske vrijednosti. Svoj dosadašnji veliki stručni i mukotrpan znanstveni rad prof. dr. Rusmir Mahmutćehajić dodatno je obogatio ovom knjigom. Stoga mu želimo još mnogo kvalitetnih autorskih i prevodilačkih djela.

Dr Samir BEGLEROVIĆ

UZ PRVI BROJ ČASOPISA ZA DJECU I MLADE

«ELIF»

Djeca se rađaju u svijetu masovne komunikacije. Danas su mediji prisutni u svim aspektima ljudskog društva i kao takvi direktno utiču na sve ljude, pa samim tim i na djecu. Jedno istraživanje koje je provedeno u Hrvatskoj 2006. godine tretiralo je i pitanje slobodnog vremena, odnosno kako djeca koriste slobodno vrijeme. Uzorak za uglavnom činila djeca od šest do deset godina. Saznanje je bilo i više nego zabrinjavajuće. Rezultati su pokazali da djeca najviše svog vremena provode gledajući televiziju, njih čak 67,5%. Vjerujemo da je stanje isto, ako ne i gore i kod nas u Bosni i Hercegovini. A šta to naša današnja televizija ima za ponuditi čovjeku, a posebno djetetu? Pogledajmo dnevni ili još bolje sedmični pregled programa i vidjet ćemo da televizija, osim rijetkih dokumentarnih filmova, dječijih emisija, odgojno-obrazovnih programa, kvizova, najviše nudi igrane filmove

(usput budi rečeno rijetki su oni bez nasilja, pornografije, psovanja...), reality show emisija gdje se ismijava dostojanstvo čovjeka, potiče na konzumiranje alkohola i droge, javno prikazuju seksualni odnosi (da stvar bude gora i opasnost veća učesnici tih show emisija su upravo mladi ljudi koji često predstavljaju uzor našoj djeci), razne sapunice (i njihove reprize) itd. Želimo reći da su djeca dosta izložena negativnom uticaju medija, i ne samo medija i rijetko im se nudi pomoć i alternativa svom tom negativnom uticaju kojim su izloženi. Na našu sreću nedavno je iz štampe izašao prvi broj časopisa za djecu koji nudi alternativu, koji promovise pozitivne vrijednosti, obrazuje, ali i odgaja¹, nudi razne zanimljivosti, zabavu, igre, ali sve sa jednom svrhom, a to je da

¹ Moramo istaknuti da naše škole danas postaju sve manje odgojne ustanove. Današnje shvatanje škole je sljedeće: školovanje=(obraz)ovanje. Kojeg li paradoksa. Svi smo za to krivi, a čini nam se ponajviše oni koji odlučuju o odgojno-obrazovnoj politici, a to su naša ministarstva obrazovanja.

odgaja i obrazuje naše najmlađe.² Naziv novog časopisa je «Elif».

Sadržaj «Elifa»

Časopis «Elif» uređuje i izdaje Udruženje vjeroučitelja Kantona Sarajevo. Pomenuto udruženje se do sada istaklo po nizu jako uspješnih projekata, a «Elif» je kruna njihovog djelovanja do sada.

Radi što boljeg uvida u sadržaj «Elifa» detaljnije ćemo predstaviti rubrike koje on sadrži i teme o kojima je pisano u prvom broju.

Prije toga, nužno je reći da je naslovna stranica profesionalno i jako lijepo napravljena. Zatim, moramo pohvaliti odluku redakcije da uz svaki novi broj «Elifa» ide i određeni poklon čitaocima. U prvom broju to je jako fino iskombinirano, te su poklon bile naljepnice koje su sadržavale hadise Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., što se opet poklapalo i

² Naravno da «Elif» ne može (kamo sreće da može) spriječiti negativan uticaj mas-medija na naše najmlađe, ali je sigurno da može dati svoj doprinos u njegovom smanjenju.

sa temom broja, a to je rođenje poslanika Muhammeda, a.s. Na ovaj način je, što je veoma značajno, svoju reklamu doživjela i novoosnovana web-stranica www.poslanikmuhammed.com.

«Elif» ima 34 stranice i štampa se u koloru. Na prvim stranicama se nalaze podaci o izdavaču «Elifa», a to je, kao što smo već spomenuli, Udruženje vjeroučitelja Sarajevo. Glavna urednica je Melika Nezirovac, a redakciju čine Amela Bukva-Merdan, Mubina Islamović, Šahsen Đulović, Zijad Okanović i Husein Mehmedović.

Na stranicama 4. i 5. se nalazi priča u povodu rođenja poslanika Muhammeda, a.s. «Uzorno djetinjstvo Muhammeda, a.s.» Na stranicama 6. i 7. nalazi se rubrika *Moj hobi* koju je uređio saradnik časopisa Faik Kačapor. Još jedan dobar potez redakcije jeste da u «Elifu» detaljno predstavljaju i upoznaju nas sa našim školama. Rubrika nosi naziv *Iz naših škola*, a u prvom broju predstavljena je Osnovna škola «Aleksa Šantić» iz Sarajeva čiji je direktor naš kolega vjeroučitelj Muamer Tinjak. Sljedeća rubrika je *Zabavi se i nauči* gdje naše najmlađe i kroz zabavu odgajamo i obrazujemo. Stranice 12. i 13. su rezervisane za rubriku *U zjaretu*. Sumero – centar za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama je izvanredno predstavljen i djeci su poslana poruka da «Osobe sa intelektualnim teškoćama su različite u sposobnostima ali jednake u pravima» i «Prisutnost intelektualnih teškoća ne opravdava nijedan oblik diskriminacije». I sljedeća rubrika je za pohvalu. *Naši mali talenti* je rubrika koja nas je posebno pozitivno iznenadila. Naime, u svakom broju će biti intervju sa našim malim talentima. I ne samo to. Prema najavama iz redakcije učenik/ca koja se nađe u ovoj rubrici naći će se i na naslovnoj strani našeg «Elifa». Znamo da su poster i jako bitni u jednom časopisu za djecu. Neka djeca, čak uzimaju novine samo radi postera. Redakcija se pobrinula da i poster i «Elifu» nose neku određenu poruku i da nisu tu radi sebe. Upravo je to ono što razlikuje «Elif» od drugih školskih novina. O čemu se radi? Naime, redakcija «Elifa» stupa u kontakt sa osobama koje će se naći na posteru u «Elifu» i zatraži njihov stav po određenom pitanju. U prvom broju na posteru se nalaze Armin Muzaferija i Eldin Huseinbegović, naša dva poznata interpretaora duhovne i tradicionalne muzike i pitanje koje je njima upućeno je šta za njih predstavlja Muhammed, a.s. Na stranicama 20. i 21. nalaze se dvije poučne priče, a na stranici 22. *Učimo i osvajamo nagradu*. Radi se o stripu koji je napisan arebicom i zadatak

čitaoca jeste da dešifruju tekst stripa i da ga sa arebice napišu na latinicu. Naravno, uz to je ponuđena tabela sa alfabetom arebice. Za one najbrže obezbjeđena je nagrada, a to je strip album. U okviru pomenute rubrike upoznajemo se sa arebicom, njenim značajem i alhamijado književnošću. *Rodila se nota* je rubrika koja nas upoznaje sa ilahijama i kasidama i njihovim najboljim izvođačima na našim prostorima. U istoj rubrici će se uvijek nalaziti tekst neke ilahije ili kaside uz notni zapis, a u prvom broju to je kasida «*Dodi Najdraži*». Zatim dolaze *zanimljivosti i zabava za malce-znalce*. Namjera urednika «Elifa» jeste da djeca, opet uz zabavu, nauče arapska slova pa se tako čitaoci u *arapskoj slovarici* upoznajaju upravo sa elifom, prvim harfom arapske abecede, harfom po kojem i list nosi ime. Prije zadnje rubrike *Iz enciklopedije* gdje su u ovom prvom broju predstavljene planete Sunčevog sistema, nalazi se dvije zabavne rubrike *Vesele stranice* i *Makazice-sjeckalice*. Osim nabrojanog prvi broj donosi još neke rubrike kao: *sport, čudesni svijet oko nas, strip* itd.

Kao što se vidi iz priloženog «Elif» sadrži sve ono što sadrže ostali časopisi za djecu, ali i nudi nešto novo, nudi rubrike koje ostali listovi nemaju, nudi jednu svježinu, odgaja, obrazuje. Složit ćemo se da je «Elif» raden srčano i uz mnogo ljubavi, a upravo to je, naravno uz ispravan nijet, potrebno za uspjeh svih i svačega, pa tako i redakcije i «Elifa».

A kakvi su rezultati prvog broja «Elifa»? Prvi broj je štampan u pet hiljada primjeraka i svih 5000 je rasprodat.

Ako znamo da je prvi broj distribuiran samo na područje Sarajevskog i Tuzlanskog kantona i nešto malo u Mostar (oko pedeset primjeraka) onda tek vidimo koliki je potencijal «Elifa». Razlog za distribuciju samo za ove regije jeste taj što je promocija rađena samo u ova dva kantona. Upravo je to zadatak redakcije «Elifa» i u razgovoru sa Zijadom Okanovićem, članom redakcije, saznali smo da to namjeravaju i učiniti u što skorije vrijeme. Već su zakazane neke promocije i redakcija radi na tome. Zbog svega nabrojanog redakcija časopisa je odlučila da drugi broj «Elifa» ide, ako Bog da, sa daleko većim tiražom.

Prijedlozi «Elifu»

Iz želje da unaprijedimo naš list «Elif» ukazat ćemo na neke nedostatke koje smo zapazili u prvom broju, koji su malobrojni, ali i dati neke naše prijedloge redakciji:

- Navesti na naslovnoj strani i u Impressumu da časopis izlazi mjesečno.

- Na naslovnici, uz svaki broj označiti i navesti mjesec u kojem časopis izlazi.
- Promocija «Elifa» će biti u narednom periodu i vjerovatno, redakcija zbog obaveza oko njihovog primarnog proces, ali i zbog pripremanja novog broja «Elifa» neće biti u stanju običi sve veće gradove i uraditi promociju. Zato bi bilo nužno iskoristiti školski raspust i promociju napraviti u svim gradovima sjedištima naših kantona, ali i većim gradovima manjeg entiteta a sve zbog toga da bi se nova školska godina dočekala spremnije odnosno sa što većim tiražom.
- U zadnjem broju za ovu 2010/2011. školsku godinu, a prema našim saznanjima to je mjesec maj, trebalo bi najsretnije nagraditi godišnjom pretplatom na Elif. Bilo bi veomna svrsishodno da redovno u zadnjem broju za određenu školsku godinu bude rubrika: *Elif te nagrađuje godišnjom pretplatom!*
- Uvesti neke nove rubrike (a to opet zavisi od finansijskih mogućnosti izdavača), a ako ne stalne, onda barem povremene, na primjer rubrika *Da li ste znali?* ili rubrika u kojoj će se predstaviti neki film...

Završna razmatranja

Potrebno je da svi mi, a posebno školski vjeroučitelji damo podršku i potporu izdavačima i pokretačima «Elifa», Udruženju vjeroučitelja Sarajevo i da uložimo maksimalan trud u što boljem stasjanju «Elifa» i da mu pomognemo da zauzme što bolju i što stabilniju poziciju na tržištu dječijih časopisa, jer je on naš, tu je za nas i zbog naše djece.

Prodaja pet hiljada primjeraka prvog broja samo na području dva kantona, gdje su i rađene promocije, jasno nam govori da je svjetla budućnost pred «Elifom». Naravno, kao što smo u tekstu i naglasili potrebno je uraditi promocije na području cijele Bosne i Hercegovine i to sve uraditi do početka naredne školske godine. Redakcija je već u planu da promocije radi u Bugojnu, Travniku i Mostaru.

Reakcije sa terena su i više nego pozitivne. Kao primjer možemo navesti brojne nastavnike/ce i učitelje/ce koji su nam pohvalili sadržaj i dizajn «Elifa». Naravno, važno nam je šta misle naše školske kolege o «Elifu», ali nam je i važno šta učenici (oni do kojih je «Elif» stigao) misle. Za ovaj put ćemo se zadovoljiti izjavom jedne učenice koja je «Elif» pohvalila svojoj majci, a inače našoj kolegici nastavnici u školi da su «*Elif* najbolje novine do sad».

Alem DEDIĆ

OD SVJETSKE MISIJE DO MEĐURELIGIJSKOG SVJEDOČENJA

(CONCILIUM – MEĐUNARODNI TEOLOŠKI
ČASOPIS, GODINA XLVII / BROJ 1 / VELJAČA 2011)

Pojava hrvatskog izdanja međunarodnog teološkog časopisa *Conciliuma* unijela je prilično misaone svježine na domaću izdavačku scenu, posebice kada je riječ o teološkim časopisima. Naime, i pored mnoštva kvalitetnih i manje kvalitetnih hrvatskih crkvenih glasila, u njima se već dugo vremena osjeća nedostatak onoga što bismo mogli nazvati komparativnim pogledom na svjetska društveno-kulturna i duhovna gibanja. Imajući u vidu njihov mjesni karakter kao i ograničenost na "uski" krug čitatelja s istog govornog područja koje uglavnom zanimaju događanja skopčana sa životom zajednica kojima pripadaju, ovaj nedostatak je na neki način i logičan. Međutim, ovo samoograničenje na isključivo lokalnu problematiku često puta za sobom povlači gubitak šire perspektive pa čak i skućeni pogled na povijest, svijet, čovjeka i život općenito. Ili, drugačije rečeno, promatrajući stablo gubi se iz vida čitava šuma. Stoga upravo u kontekstu nadvladavanja ovoga nedostatka treba pozdraviti nastojanje izdavačkih kuća *Ex libris* iz Rijeke i *Synopsis* iz Sarajeva da pokretanjem hrvatskog izdanja *Conciliuma* omoguće uvid u aktualna teološka gibanja na globalnoj razini. Time su ostvareni određeni pozitivni pomaci u smislu jačanja osjećaja pripadnosti široj ljudskoj zajednici, izlaska iz vlastite lokalne skućenosti, misaonog i iskustvenog obogaćenja, itd.

Kao svojevrsnu ilustraciju ovoga što smo do sada rekli, ukratko ćemo analizirati sadržaj šestoga po redu broja *Conciliuma* u kojemu su objedinjeni radovi s konferencije održane 2010. u Dublinu povodom 100. obljetnice Svjetske misijske konferencije (Edinburgh 1910.). Već i sam tematski naslov *Od svjetske misije do međureligijskog svjedočenja* daje naslutiti da je čitav broj posvećen prirodi i načinu kršćanskog svjedočenja u kontekstu vjerskog i kulturnog pluralizma koji obilježava moderna društva. Raspravu na tu temu otvara Felix Wilfred člankom pod naslovom *Od svjetske misije do globalnih kršćanstava* u kojemu razmatra razlike između sjevernjačkog kršćanstva pod snažnim utjecajem europske racionalističke misli i južnjačkog